

Kirjallisuutta – Litteratur

Suomi ranskalaisen maantieteilijän silmin

CABOURET, MICHEL (2005). *La Finlande*. 490 s. Éditions Karthala, Pariisi.

Vaikka ranskalaiset intellektuellit 1800-luvun jälkipuoliskon venäläistämiskaudella ja ranskalainen suuri yleisö erityisesti talvisodan aikana tunsivat myötätuntoa Suomea kohtaan, vain harvat ranskalaiset maantieteilijät ovat olleet kiinnostuneita tästä maasta. Tunnetuimpia heistä on Georges Chabot (1890–1975), joka antoi vuosina 1947 ja 1958 ilmestyneissä julkaisuissaan tarkan ja kattavan maantieteellisen kokonaiskuvan Suomesta. Yhtenä syynä kiinnostuksen vähäisyyteen on varmaankin kieliongelma ja siitä johtuva tiedonsaannin vaikeus.

Terrassa vuonna 1984 ilmestyneessä artikkelissa Chabot'n oppilas Michel Cabouret piti tärkeänä, että hänen etevän burgundilaisen opettajansa työlle löytyisi jatkajia. Yksi jatkaja löytyikin – artikkelin kirjoittaja itse. Hän on nyt, viimeiseksi jääneenä työnään, julkaissut laajan teoksen Suomesta.

Michel Cabouret (1926–2005) on tehnyt pitkän uran maantieteen professorina Metz'n yliopistossa. Sitä ennen, nuorena miehenä, hän ryhtyi Chabot'n kehoituksesta tutkimaan Pohjoismaita, aluksi (vuonna 1949) Norjaa. Hän oli klassisen ranskalaisen maantieteen koulukunnan (esim. Claval 1995a, 1995b) edustaja ja teki koulukunnalle ominaiseen tapaan faktarikasta alue- ja kulttuuri-maantiedettä.

Norjan jälkeen Cabouret alkoi vuonna 1963 tutkia Tanskaa ja kaksi vuotta myöhemmin Ruotsia. Kenttätöitä tehdessään hän oppi myös näiden kolmen maan kielet. Suomea hän alkoi tutkia vuonna 1981, ja seitsemän vuotta myöhemmin hänet nimitettiin Suomen Maantieteellisen Seuran kunniajäseneksi. Rautaesiripun avauduttua hän kävi kolmesti (vuosina 1989, 1991 ja 1996) Virossa ja julkaisi artikkeleita sekä Viron että Latvian kulttuurimaantieteestä. Hän tilasi säännöllisesti tilastotietoja Pohjoismaiden ja Baltian maiden – siis koko Baltoskandian tai Baltofenno-skandian – suurlähetystöistä Pariisista. Suomea koskevia tietoja hän hankki aktiivisesti myös Helsingistä.

La Finlande on Cabouret'n julkaisuista laajin. Sen mottona on sitaatti kirjeestä, jonka Stalin lähetti Paasikivelle vuonna 1939: ”La géographie, nous ne pouvons rien y faire, ni vous non plus!” eli ”Maantieteelle emme mahda mitään, ettekä tekään!”

Johdannossa Cabouret esittää yleisiä tilastotietoja Suomesta, kuvaa Suomen poliittisen aseman kehitystä vuosina 1940–1991 ja vertaa Suomea muihin Pohjoismaihin. Sen jälkeen kirja jakautuu neljään pääjaksoon. Ensimmäisen otsikkona on ”Rohkean kansan karu luonne”, toinen käsittelee talouskehityksen pääpiirteitä, kolmas yhteiskuntarakenteen nopeita muutoksia ja neljäs Suomen alueita.

Ensimmäisessä jaksossa on kuusi lukua, joista ensimmäinen käsittelee ilmastoa, sisävesiä, soita, metsiä ja korkokuvaa, toinen asutushistoriaa ja väestön etnisiä erityispiirteitä, kolmas sosiaalisia ongelmia (tarkastelu päättyy 1960-luvulle), neljäs yleistä väestökehitystä ja seutuistumista, viides kaupungistumista ja kuudes poliittista ja hallinnollista maantiedettä. Viimeksi mainittuun

lukuun liittyy kuusi karttaa. Valitettavasti lähdemaininnat puuttuvat kirjan kaikista kartoista.

Toinen jakso käsittelee Suomen taloushistoriaa. Sen lukujen aiheet ovat: 1) Ruotsin vallan, Venäjän vallan ja itsenäisyyden kaudet, 2) talouden nykyaikaistuminen, 3) nykytalouden jakautuminen sektoreihin, 4) talussektorien luonne, 5) palvelut ja muut tertiäriset elinkeinot ja 6) ulkomaankauppa. Tekstiä täydentää kymmenen karttaa.

Kolmannessa, sivumäärältään pienimmässä jaksossa kuvataan suomalaista yhteiskuntaa, tiedettä, kulttuuria ja taidetta. Viimeinen jakso on omistettu Suomen alueille. Siinä Cabouret pohtii aluksi aluejakojen yleisiä ongelmia ja havainnollistaa tekstiään taulukolla, jonka aiheena on vanha läänijako, sekä kartoilla, joiden aiheet ovat tuotantoasukasta kohti ja työttömyys maakunnittain.

Tämän jälkeen Suomi kuvataan alue alueelta, valitettavasti lähes ilman kartoja. Alueet ovat Lounais-Suomi, Keski- ja Itä-Suomi, Pohjanmaa, Pohjois-Suomi ja Ahvenanmaa. Ne on jaoteltu vielä osa-alueiksi. Jokainen jakso ja luku päättyy yhteenvetoon. Kirjan lopussa on vielä yleinen yhteenveto, johon liittyy kaavio Suomen ”kutistumisesta” vuosina 1880–1970.

Kirjassa on 55 tekijän ottamaa värivalokuvaa. Ne ovat peräisin kiertomatkalta, jonka Suomen Maantieteellinen Seura järjesti vuonna 1988 satavuotisjuhlaansa ulkomaisille osanottajille. Kirja päättyy luetteloon suositeltavasta kirjallisuudesta. Siinä mainitaan viime vuosikymmeninä ilmestyneiden ranskankielisten lähteiden ohella myös joitakin muita, mutta suomenkieliset julkaisut puuttuvat.

Näin on ranskankielinen maailma saanut pitkän tauon jälkeen pätevän tutkijan laatiman yleisteoksen Suomesta. Koska kustantamon käytettävissä ei toimitustyön viime vaiheessa ole ollut Suomen oloja tuntevaa henkilöä, kirjaan on lipsahtanut joitakin pieniä epätasällisyyksiä (esimerkiksi erämaan ruotsinkielisenä vastineena on erämark eikä ödemark, Peräpohjola on Peräpohjole jne.), mutta ne eivät vähennä kirjan kokonaisarvoa.

Valitettavasti *La Finlande* jäi ansiokkaan Pohjoismaiden tutkijan viimeiseksi. Michel Cabouret'n Pohjoismaita käsittelevä tuotanto on kuitenkin laajempi kuin hänen opettajansa, joten Georges Chabot voisi syystä olla ylpeä oppilaastaan.

KIRJALLISUUS

Cabouret, M. (1984). Ranskalainen maantieteen koulukunta ja Suomi Elisée Reclus' sta Georges Chabot'hon. *Terra* 96: 2, 151–156.

Claval, P. (1995a). *Initiation à la géographie régionale*. 2e édition augmentée. 288 s. Éditions Nathan, Paris.

Claval, P. (1995b). *La géographie culturelle*. 384 s. Éditions Nathan, Paris.

OTT KURS
Maantieteen laitos,
Tarton yliopisto